

lovak szíjazatát szintén lemezes és öntött veretekkel díszítették, az egyik lótemetkezés fejhámján pedig öntött, aranyozott felületű vadkanfejek sorakoztak.

A magaspárt legkésőbbi megtelepedési időszakára az *Árpád-kori* – ritkább típusú bográcsperemekből is származó – kerámiatöredékek utaltak.

A próbafeltárás nagy kiterjedésű, intenzív régészeti lelőhelyekre utaló eredményei miatt a megrendelő eltekintett a bánya megnyitásától, ezért további ásatásokra nem kerül sor a területen.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Alács Attila, Bognár Margit, Frank Tamás, Kulcsár Kornél, Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné technikusok.

HARGITAI ANDRÁS – SÓSKUTI KORNÉL

320. Makó, Járandó (KÖH 52731)

(Csongrád megye) B, Sza, Á, Ú

A lelőhely (M43-40) a királyhegyesi műút K-i és Ny-i oldalán, egy mára már kiszáradt folyómeder É-i és Ny-i magaspártján fekszik. A Magyar–Román gázszállító vezeték nyomvonalán, a lelőhely középső részén, 2009. július 24. és augusztus 11. között végeztek megelőző feltárást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai, 2822 m²-en.

A sárgásbarna, agyagos, a magaspárton homokos altalajon 140 objektum folytja rajzolódott ki a nyéses során. A 161 stratigráfiai egység között 113 gödör, 38 árok, 4 kemence, 3 cölöphely, egy sír, egy épület és egy cserépréteg volt, melyek közül 18 bronzkori, 44 szarmata, 34 *Árpád-kori*, 2 újkori, 63 pedig korhatározó lelet hiányában ismeretlen korú.

A *bronzkori* objektumok a lelőhely K-i részén, ill. a királyhegyesi úttól K-re, nagyjából 2 csoportban, egymástól 100–120 m-re helyezkedtek el. A leletanyag alapján a perióduson belül egy középső bronzkori és egy későbbi, a Gáva-kultúrához tartozó fázist lehetett elkülöníteni egymástól. Az objektumok nagy részét kerek vagy ovális alakú, egyenesen bővülő vagy egyenesen szűkülő falú gödrök alkották. Betöltésükből durva, vastag falú, seprűdíszes és feketére polírozott felületű finomkerámia került elő. Az egyik gödörben szűrőedény töredékei feküdtek, egy ovális alakú gödörben pedig két ép edényt, ill. egy harmadik fenéktöredékét bontottuk ki. A lelőhely K-i részén egy 420×300 cm nagyságú bányagödröt is találtunk. Az árkok általában ívelten szűkülő falú, ívelt aljú vízelvezető csatornák voltak.

A *szarmata kori* településobjektumok a királyhegyesi úttól K-re koncentráálódtak, jól megfigyelhetően egy magasabb homokdomb tetején és annak lejtőjén. A kerek átmérőjű, méhkas alakú, hamus, salakos betöltésű gödrökből nagy mennyiségű leletanyag került elő. Az élelem, majd hulladék tárolására használt objektumok

között egy nagyméretű bányagödröt is kibontottunk. A területen egyetlen, közel 6 m hosszú, ÉNy–DK-i tengelyű házat találtunk, közepén kerek alakú oszlophely volt. Az épület betöltésében kézzel formált, kormos fazék feküdt. Az egyik gödör betöltésének felső rétegében emberi koponyát, alján pedig lábszárcsontokat bontottunk ki. Egy másik objektumba 2 teljes kutyát helyeztek. A korabeli leletanyag jellemző darabjai a hombárokhoz, duzzadt és behúzott peremű tálakhoz, gömbtestű edényekhez, kézzel formált fazekakhoz, fedőkhöz tartozó töredékek, a kevés terra sigillata-, ill. amphoratöredék, továbbá egy római mázas dörzstál töredékei. Az állatcsontok között nagy számban voltak sertés-, szarvasmarha-, juh-, kutya- és szárnyasmaradványok. A használati tárgyak közül őrlő- és fenőkövek, kevés orsógomb és orsókarika, ill. vaskés említhető meg. Az egyik nagyméretű gödörben két ezüstdróból sodort, mindkét végén hurokban visszahajlított fél-torques feküdt.

Az *Árpád-kori* objektumok az említett műút mindkét oldalán, csaknem a lelőhely teljes hosszában, egyenletes sűrűségben fordultak elő. A korszakhoz tartozó jelenségek mintegy fele kerek vagy ovális alakú, egyenesen szűkülő falú gödör, másik fele pedig ívelten szűkülő falú, ívelt aljú vízelvezető vagy kerítőárok volt. A műúthoz közel három szabadtéri kemence is felszínre került, melyek munkagödöréhez egy vagy két kemencét is építettek. Az egyik kemence sütőfelülete alá cserépréteget helyeztek. Az *Árpád-kori* telepobjektumok betöltéséből bogrács- és – gyakran bekarcolt csigavonallal vagy vállán ferde alakú bevagdolásokkal díszített – fazéktöredékek, állatcsontok, valamint az egyik gödörből egy vaskés csontnyele került elő.

Az ismeretlen korú objektumok közül az SNR 125 sírt érdemes kiemelni, mely a bronzkori telepobjektumok között feküdt. A mezőgazdasági munkákkal javarészt elpusztított sír – a csontvázból mindösszesen a lábszárak maradtak meg – a jelenlegi járószinttől 40–50 cm-re jelentkezett, tájolása DNy–ÉK-i lehetett.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Császi Dávid, Molnár Zsolt technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

321. Makó, Királyhegyesi út mellett (Csongrád megye) B, Sza, A, Á

A Makótól K-re létesülő Ipari Park melletti 25 ha-s területre eső lelőhelyeken végeztünk megelőző feltárást 2009 folyamán.

Ipari Park 1. (KÖH 60057): A Mikócsai-járandóban terül el, az ipari park É-i szélét képező ÉNy–DK irányú dűlőút két oldalán, egy kiemelkedő, ÉNy–DK-i irányú dombháton. Az általunk megkutatott lelőhelyrészlet a dombvonulat DDNy-i részén terült el; D-i része már

egy vizenyős területbe, egy egykori vízfolyás (Maros egykori fattyúága) részben feltöltődött, de lényegesen alacsonyabb térszínébe megy át. A lelőhely ÉK-i felét 2008-ban az M43 autópálya építéséhez kapcsolódóan épülő Makót elkerülő út nyomvonalának megelőző feltárási munkálatai során már kutattuk (M43-29).

2009. augusztus 10. és szeptember 11. között 83 objektumot különítettünk el a feltárt 8036 m²-en. A lelőhely határait Ny, ÉNy és D-i irányban rögzítettük, DK felől azonban összeér a 2. lelőhellyel (Mikócsa-halom). A feltárt területen három régészeti korszak jelenségeivel találkoztunk. A Makó-kultúrát egy gödör képviselte. A lelőhelyen a szarmata kor objektumai domináltak, a leletanyag nélküli, ismeretlen korú objektumok nagyrésze is valószínűleg ide sorolható. Az objektumok között félig földbe mélyített házak (köztük az egyik falalapárkos), gödrök és kopolyakutak voltak. Egy gödörben gödörhulla maradványait találtuk. Az Árpád-kort kevés objektum képviselte: biztosan e korszakba sorolható egy bevájt kemencés épület és egy előtérgödörös külső kemence.

Ipari Park 3. (KÖH 60064): A lelőhely a városból ki-vezető Királyhegyesi műúttól D-re, a műút és a vasútvonal szögletében, a Mikócsa-halomtól mintegy 300 m-re NyÉNy-ra helyezkedik el. A területet régi meanderek, holtágak (Maros egykori fattyúága) ma már vizenyős-nádasos völgyei tagolják. E mély fekvésű medrekből alacsonyabb-magasabb, többé-kevésbé egymással is összefüggő löszös-homokos hátak emelkednek ki. A 3. lelőhely egy ilyen, NyÉNy-KDK-i irányú dombháton húzódik. A lelőhely DK-i irányban összeér a 2. lelőhellyel (Mikócsa-halom).

2009. augusztus 10–19. és október 19.–november 6. között 17 210 m²-t tártunk fel. A lelőhely É-i, Ny-i, D-i és K-i szélét megtaláltuk, ÉK-i oldalán azonban egy mély, vízállásos területen és annak ÉK-i magasabb partján is tovább folytatódik. Ezen a részen kutatóárokokkal lehatároltuk a lelőhely szélét, de a feltárást csak a következő évben végezzük.

A területen összesen 79 objektumot dokumentáltunk. Az őskort egyetlen gödör képviseli. Ugyancsak egyetlen árokból került elő szarmata kori leletanyag. Az objektumok túlnyomó többsége a késő avar korból származik. A telepjelenségek elszórtan, ill. inkább csoportokban helyezkedtek el. Gödrök, házak, árkok és külső kemencék kerültek elő.

Talán a legérdekesebb településrészlet egy hármaskülső kemencecsoport, amelyet a lelőhely É-i szélét képező mocsaras terület lejtőjén találtunk. Két kemencének megegyezett a szerkezete: Ny felé volt a sütőkemence rész, a másik oldalon az előtérgödör, amelyben legalább egy fekete faszenes betöltésű hamusgödör is elkülönült. A harmadik esetében K-en alakították ki a sütőkemencét, salakokból álló hőtartó réteggel.

A feltárás során a Móra Ferenc Múzeum szakmai alvállalkozója az Ásatárs Kft. volt.

BALOGH CSILLA

322. Makó, Mikócsa-halom

(Csongrád megye) R, B, Sza, A, Á

Ipari Park 2. (KÖH 60060): A lelőhely a Mikócsa-halom lábánál helyezkedik el; DNy-i szélét egy vízállásos terület, egy Maros-fattyúág képezi, K-i széle felhúzódik a Mikócsa-halomra, É-on összeér az 1. lelőhellyel, Ny-on a 3., és D-en feltehetően a 4. lelőhellyel.

2009. augusztus 10. és szeptember 15. között 7596 m²-en 150 régészeti objektumot tártunk fel. A lelőhely több-korszakos, rendkívül intenzív. A legkorábbi emberi megtelepedésre utaló nyomok a kora bronzkorra (Kr. e. 27–23. sz.) tehető, melyet a Makó-kultúra 9 gödre képviselt. Néhány gödör és egy urnasír biztosan, s három korhasztásos sír valószínűleg a késő bronzkorba (Kr. e. 1500–1300), a halomsíros kultúra időszakába sorolható. A római kort a lelőhelyen egy Kr. u. 4. századra keltezhető település 6 objektuma (1 ház és 5 gödör) és egy Kr. u. 3–4. századra tehető temető képviselte. Összesen 19 sírt tártunk fel, melyek között árokkeretesek és sima aknasírok is voltak. A sírok egy része rabolt volt, de még ezekben is több esetben üveg- és kerámiaedények, ékszerek maradtak vissza. Végezetül a lelőhelyen feltártunk néhány Árpád-kori objektumot (2 ház, 4 gödör, 1 külső kemence), melyek elszórtan helyezkedtek el.

Ipari Park 4. (KÖH 60082): Az Ipari Park 1. ütem területén, annak K-i részén található egy kiemelkedő dombháton, a Mikócsa-halomtól DNy-ra kb. 150 m-re. A lelőhelyet D-ről és Ny-ról egy egykori vízfolyás völgye övezi. 2009. augusztus 13–26. között végeztünk próbafeltárást, 1022 m²-en 38 objektum került elő. A lelőhely határait egyik irányban sem értük el. Három régészeti korszak jelenségeivel találkoztunk. A rézkort, a bodrogkeresztúri kultúrát nagyrészt közepes vagy nagy kiterjedésű, amorf alakú anyagnyerő gödrök képviselték. A kora bronzkori Makó-kultúrához 3 objektum, köztük egy kemence sorolható; 23 objektumból jellegtelen őskori anyag került elő. A szelvény D-i részén egy avar kori gyermeksírről került elő, edénymelléklettel és részleges birkatemetkezéssel.

A feltárások során a Móra Ferenc Múzeum szakmai alvállalkozója az Ásatárs Kft. volt.

BALOGH CSILLA

323. Makó, Mikócsai járandó, vasútmente (KÖH 60085)

(Csongrád megye) Ő

A lelőhely a Makótól K-re létesülő Ipari Park 1. ütem DNy-i szögletében, egy egykori Maros-fattyúág által teljesen körbevett, háromszög alakú dombon terül el. A területen végzett régészeti terepbejárás során szórvány, jellegtelen őskori edénytöredék került elő innen. 2009. augusztus 16. és november 8. között próbafeltárást végeztünk. A domb DK-i lejtőjén, ahol az edénytöredék előkerült egy 200 m²-es szondát nyitottunk, amely negatív volt. Ezután a domb körül húzódnó meder felől a dombtető felé haladva 5 méterenként kutatóárokot